

SÅ KAN KOMMUNER ARBETA EFFEKTIVT FÖR HÅLLBARA LIVSSTILAR

2019-02-22

Av: Energimyndigheten

Göteborg, Borås, Malmö, Linköping och Umeå har tagit fram och testat ett material för att planera och utvärdera insatser för hållbara livsstilar. Nu finns därmed ett lättillgängligt workshopmaterial och en handbok som tydligt och visuellt underlättar för kommunala tjänstemän.

De fem kommunerna i projektet hade från början tänkt sätta ihop en verktygslåda med flera utvärderade insatser och aktiviteter kring hållbara livsstilar. Men redan i början upptäckte de att oavsett om det handlade om livsstilsprojekt kring energieffektivisering, mat, transporter eller återbruk så saknades ofta utvärderingar som kunde visa på en tydlig miljönytta.

Befintliga utvärderingar var inte så bra

De utvärderingar som fanns var ofta antingen bristfälliga eller så fångade de inte själva miljönyttan. Projektledaren Karin Wallin från Göteborgs stad tar som exempel att många kommuner delar ut busskort i olika sammanhang och mäter sedan användningen av dem. I flera fall saknas dock information om hur de som använder de utdelade busskorterna reste innan. Cyklade de eller gick de? Använde de elbil eller bensinbil? Utan den informationen är det svårt att dra slutsatser om miljönyttan.

Många som jobbar med energi- och klimatfrågor är mycket kompetenta inom sitt område men få har utbildning i att mäta

effekter och utvärdera. Dessutom upplever många att tiden inte räcker till, och att det är få uppdragsgivare som efterfrågar utvärderade resultat när projektet är slut. Detta innebär att utvärdering ofta hamnar långt ner på Att göra-listan.

– Vi vill med vårt material visa att det inte behöver ta mer tid om du redan från början planerar utvärderingen och insatsen tillsammans, säger Karin Wallin från Göteborgs stad som varit projektledare.

Deltagarna i projektet har lagt ner mycket arbete på att sammanställa vilka lärdomar som kan dras från att utvärdera faktiska insatser i kommunerna. Dessutom har de gått igenom tidigare metodhandböcker, samarbetat med forskare och intervjuat projektledare för en rad framgångsrikt utvärderade insatser utanför det här projektet.

Det som behövdes var en guide och en handbok

Projektet tog fram en workshop-guide och handbok för hur kommunala tjänstemän kan planera och utvärdera projekt kring hållbara livsstilar. De såg helt enkelt att det fanns ett starkt behov av enkla utvärderingstips, om det överhuvudtaget skulle kunna komma fram fler projekt med tydlig redovisning av miljönytta.

Handboken och workshopguiden har testats i flera omgångar hos kommunerna som var med, och varje testomgång har bidragit till stora förändringar och förbättringar. En styrka med materialet är att det är framtaget utifrån den verklighet som målgruppen arbetar i – där det ofta är ont om tid. Det har även anpassats så att de som använder det ska undvika vanliga fallgropar och misstag som projektdeltagarna stött på under arbetet.

– Just enkelhet och lättillgänglighet har varit starka önskemål från målgruppen. Därför har vi verkligen försökt att förklara komplexa resonemang på ett sätt som går snabbt att ta till sig. Vi har också skapat enkla ingångar till materialet i form av en kort film, en översiktlig presentation och en webbsida, säger Karin Wallin.

Innehållet i handboken

I handboken finns hjälp för användaren att förstå olika aspekter i planeringsarbetet, som att definiera syftet, målgruppen och faktorer som påverkar målgruppen. Handboken tar upp olika typer av insatser (tjänst, testgrupp, utbildning med flera) och olika utvärderingsmetoder för att samla in data (enkät, intervju, observation med flera).

Dessutom finns det förklaringar i handboken om hur beteendeförändring sker i olika steg, vilket är viktigt att tänka på när man sätter ambitionsnivån för insatserna. Sist men inte minst finns en diskussion om värdet av att lära och dela kunskap.

Guiden har testats i grupper

Olika testgrupper har provat workshopguiden, och de tycker alla att det verkligen varit värt tiden att genomföra workshoppen. De har fått med sig många nyttiga tankar som bidragit till både bättre insatser och bättre utvärderingar. Workshopguiden har fått mycket positiva omdömen under de testrundorna som vi kört i kommunerna.

– Många gillar att det är snyggt och färgglatt vilket inspirerar till att börja använda det, säger Karin Wallin.

Bild från workshop tidigt i projektet med en prototyp av materialet. Källa: Göteborgs stad

Fem olika insatser testades inom projektet

Följande insatser var med i projektet Hållbara livsstilar:

Multireskort Vallastaden, Linköping: Multireskortet ger boende tillgång till flera flexibla och hållbara sätt att resa såsom bilpool, kollektivtrafik och ellastcyklar i ett enkelt system

Textilturnén, Malmö: De två huvudsyftena för insatsen var att höja Malmöbornas kännedom kring textilåtervinning samt att öka kvantiteten insamlad textil.

U-bike, Umeå: U-bike är en el-lådcykelpool där medborgarna till en låg kostnad enkelt kan bli medlemmar och dagligen låna el-lådcyklar i olika modeller.

Dela Mera, Göteborg: Ett initiativ för att testa utlåning av prylar, verktyg mm på bibliotek och andra mötesplatser i staden.

Cykelkurs för nyanlända vuxna, Borås.

Fler kommuner är välkomna att använda handboken och guiden

De fem kommunerna i projektet ska nu börja använda materialet, och Karin Wallin hoppas att fler ska börja utvärdera effekterna av sitt arbete med hållbara livsstilar.

– Jag tror att det finns många som kan ha nytta av det. Miljöstrateger, energi- och klimatrådgivare och andra kommunala tjänstepersoner så klart, men även länsstyrelser, organisationer och fastighetsbolag borde kunna använda det vid planering av kampanjer och beteendeförändrade aktiviteter, säger Karin Wallin.

Hon vet också att det finns intresse från forskare att fördjupa sig i hur kommuner kan använda materialet vilket hon tror skulle vara ett intressant arbete för att ytterligare stärka kommunernas utvärderingskapacitet.

Inom projektet har man sett att många kommuner genomför relativt lika pilotprojekt, testgrupper och mindre engångsinsatser inom ungefär samma områden. Det finns alltså en hel del kunskap – men den är inte samlad och den skulle behöva gås igenom av forskare och bearbetas för att kunna spridas.

Det finns flera områden där det inte behövs fler testprojekt, utan snarare en paketering och spridning – till exempel insatser för att få fler medborgare att cykla istället för att köra bil, sätta vegetariskt överst på menyer, ta bort brickor eller ha mindre tallrikar.